

Németh Norbert

Gondolatok az Őrszavak olvasása közben

A portfólió készítésekor elsősorban a saját nevelői tapasztalataimat próbáltam összekapcsolni a tanulmányok gondolataival. Azokat a gondolatokat írtam le, amelyek a neveléstörténethez kapcsolhatóak elsősorban, valamint a didaktika tárgyhoz. Jelenleg 14-17 éves asztalos inasokat tanítok, a gyermekotthonban pedig 5-22 éves fiatalokkal foglalkoztam.

1. Dr. Egresits Ferenc: Az Atya a Fiú és a Szentlélek nevében való kezdés.

Az első gondolat, ami számomra feltűnt az **a pedagógiai munka, mint hivatás, szemben a mai divattal, amikor az oktatást szolgáltatásként értelmezik**. Szerintem ezt a dimenzióját a pályának nem lehet eléggé hangsúlyozni, mert e nélkül nem lehet tartósan és harmonikusan ezen a pályán maradni. Mint minden olyan munka, ahol emberekkel kell bánni szükségszerűen tele van kudarcokkal, sok kiábrándító helyzettel. Ilyenkor szükség van az alapmotiváció felelevenítésére. *Számomra fontos, hogy a munkámat egy nagyobb történet részeként, fontosnak és értékesnek lássam*, mert különben idővel elvesznék a mindennapi konfrontációk útvesztőiben. A gyermekotthonban - ahol igencsak megterhelő volt a munka - naponta láttam a munkatársakon, hogy sokan vergődnek a céltalanság miatt. Többen emiatt elhagyják a pályát mondván kutyából nem lesz szalonna és keresnek olyan munkát, amelyben sikerélményekhez jutnak. Akik maradnak, azok közül sokan belefásulnak a napi tehetetlenségbe és kiégnek. Jelenleg szinte mindegyik kollegámnak van valamilyen másik állása, hobbija, amelyben sikeres és anyagilag is fejlődik. Ezeken a kríziseken nekem is át kellett mennem, és kellett találni egy elfogadható választ. Ebben segített az, hogy a pedagógiai munkára, mint hivatásra is lehet tekinteni, amelynek nem a felszínen van az öröme és értéke.

Sajnos sok rossz megoldással is találkoztam, főleg a gyerekotthonban. Volt, aki a munka megszállottja lett és mindenáron **bizonyítani akarta**, hogy egy jó tanár. Erre a bizonyításra azonban ráment a magánélete. Volt, aki éppen a magánélete miatt a gyerekeknek élt, és elkezdett hízelegni, hogy elfogadtassa magát, aminek a vége általában nagy botrány volt. *Volt, aki megtalálta a módját annak, hogyan lehet az oktatásból profitot termelni pályázatok, szakértői munkák, vizsgák lebonyolításával, végül csak üzletként tekintett a munkára és a gyerekekkel szimpla érdekkapcsolata alakult ki*. Persze jó néhányan választották a legegyszerűbb megoldást, az alkoholt is. Szerintem nem lehet engedni abból

az alapfelállásból, hogy a tanár diák viszony egy személyes kapcsolat, amely kölcsönös tiszteleten alapuló folyamat, örömmel és gonddal együtt. Én is ezt keresem, van akivel sikerül ezt megélni, mert nem lehetetlen.

A sok kudarc másik feloldási módja (annak, kinek van élő hite), hogy az ember kegyelmi segítséget kér, mert vannak olyan helyzetek és diákok, amelyek térdre kényszerítenek, imára. Nekem tetszik a Szalézi rend módszere, hogy egyenként imádkoznak a rájuk bízott tanulókért. **Ez az, amit nem lehet munkaköri leírásba adni**, feltételként szabni. Ez hivatásból, hitből önként fakad, amiben a munkatársak segíthetnek. **Ez a hozzáállás minőségi embert kíván, így egyértelmű hogy a tanár magánélete, egyéni lelkülete nem lehet magánügy, nem lehet közömbös, senkié sem, mert ettől függ a munka minősége.** A tanár minden gesztusával, reakciójával tanít, azokkal a szándékaival is, amit nem fejez ki, a szíve tisztaságával amivel őrzi a jóindulatát minden konfliktus helyzetben szemben az agresszióval, a bosszúállással, a hatalommal való visszaéléssel. Viselkedésmintát adhat jóra és rosszra egyaránt, és megtaníthat felelősségre, következetességre, megbocsátásra, újrakezdésre. Keresztény hitünk minket elvileg ebbe az irányba indít – jó esetben - de egy világi iskolában mi indítson erre? **Ma az igazgató számunkra ebben nem tekintély.** Régebben a templom és az iskola egymás mellé épült, mert ez a normális.

Don Bosco példáját tanulmányoztam alaposabban, számomra könnyebb volt vele azonosulni a nevelők hosszú sorában, mivel ő is dolgozott asztalosként és tanított is asztalosokat. Ami a hagyományos nevelésben is bevett gyakorlatként általánosan megvan, az a katedra és a külön tanári asztal, ami érzékelhetően elválasztja az embert a diákoktól. Ez akkor jó, ha sok a nehéz eset, jelzi, hogy nem vagyunk egy kategória, ezért a gyerek nem ellenfél, nem húzhat le az ő ösztön szintjére, nekem kell őt felemelnem. Ezt a „lelkiséget” még megtoldja Don Bosco azzal, hogy Jézus is volt gyerek, sőt asztalos ácsinas, a saját diákjainkra is úgy kell néznünk, hogy meglássuk bennük a gyermek Krisztust. Ez komoly szellemi - lelki kihívás, legtöbbször csak utópia marad, de az biztos, hogy engem véd és megtart, sőt engem is nevel.

2. Kováts-Németh Mária: A kultúraközvetítést meghatározó törvények és iskolai gyakorlatuk Magyarországon, Csehországban, Szlovákiában és Ausztriában (1868-1998)

Örömmel olvastam a 150 évvel ezelőtti leírásokat az akkori közgondolkodásról. **Jó látni, hogy az, ami érték, az mindig érték volt és marad. Még akkor is, ha ma a világ éppen az ellenkezőjét élteti.** Az 1866-ban leírt kötelezettség, miszerint az egész faluközösség gondoskodik az iskolatanító ellátásáról, szerintem egyet jelent azzal, amit ma úgy mondunk, hogy az oktatás közszolgálat, a pedagógus közfeladatot ellátó személy. Ez egyben rangot, tekintélyt ad, és persze felelősséget, példamutató életet igényel. Ez így van jól. *A tanítók mindig is a jó képességűek közül kerültek ki, és a társadalom szellemi – erkölcsi elitjéhez*

tartoztak, vezető értelmiségiként. Ez a munka nem egy foglalkozás, ez életpálya. Néhány éve sokat vitáztam kollégáimmal, akik a liberális szellemben látták az oktatást és a tanári munkát, mint szolgáltatást értelmezték. Ez a hozzáállás egy magániskolában vagy egy sima továbbképzési tréningen még csak-csak elmegy – de szerintem már ott is kevés – a közoktatásban viszont nem. Még a sokat emlegetett görög rabszolga is a gazda bizalmasa volt és nem egy cserélhető a sok közül. **A pedagógus ma is a fennálló társadalmi rend építője, a bizalmasa, ezt még az átkosban is tudták, ma is kellene egy társadalmi idea, ami meghatározza a tanár egész világszemléletét, és munkáját.**

Az 1757-es jegyzőkönyvben a tanító úgy szerepel, mint a faluközösség vezető tekintélyű embere, ma ez megfordult sokszor a szülők beosztottjuknak tekintik a tanárt, nem egyenrangú partnernek, sőt néha ellenségnek, akivel harcolni kell. A tanár – diák viszony mellett fontos lenne a tanár – szülő viszony. Nálunk egy szülői értekezleten maximum 2-3 szülő van egy osztályban, de általában egy sem. Ez a fajta közömbösség szerintem nem jó, mert a feladat közös.

Az 1929-es Diósförgetpatonyi falugyűlés alapján nyilvánvaló, hogy az egyházi iskola, mely mindig tudott többet adni, mint a szimpla világi. A régi módi: egy falu, egy plébános, egy iskola, egy közösség (pl.: nyelvzigetek) ezek szerint jó szisztéma és talán ma is járható út, vagy legalábbis ötletadónak mindenképpen ideális. Mert ez az európai kultúra. Az 1920-as népszámlálási adatok alapján bemutatott %-os analfabéták arányára kíváncsi lennék ma is. **Mindennapi tapasztalatom, hogy a 9. osztályba úgy jönnek fiúk hozzánk dolgozni, hogy gyakorlatilag sem osztani-szorozni, se írni-olvasni nem tudnak rendesen. Néha a harmadikos lányom szintjén vannak.**

Az alsóórsi iskola igazgatója 34 éven át végezte egy helyben a munkáját, ez bizonyára sajátos tekintélyt adott neki. Idén szeptemberben én is egy nyugdíjba vonuló mester műhelyét kaptam meg 5 év várakozás után, ő 28 évet dolgozott benne. A hosszú időnek vannak előnyei és hátrányai is, persze kellett egy alapos leltározás-karbantartás is, de ő könyvekkel, a gyerekek füzetivel, rajzaival be tudta mutatni mennyit változott a szakma és az oktatás ennyi idő alatt. Számos szemléltető anyagot adott át amelyekről elmondta, melyik hogyan vált be, pl. Írásvetítős fóliák nálunk ma már teljesen feleslegesek). Az elmondottakból számomra kiderült, hogy a hozzánk érkező gyerekek nincsenek felkészülve a munkára, magára az erőlködésre. Pedig egy fiúnak a barkácsolás önmagában is élmény, hát még komoly szerszámokkal, gépekkel, igazi öröm, alkotás. Ebből azt vontuk le, hogy nem elég a 8. félévi iskolanépszerűsítés, már 6. osztálytól reklámozni kell a kétkezi alkotómunkát, mert ma mindenki informatikus akar lenni. Egyébként iskolánkból rendszeresen eljárunk karácsonyi barkács foglalkozásokat tartani, de jobb lenne ezt rendszeressé tenni, az általános iskola technika óráin.

Az 1945-46-os iskola államosítás és államnyelv bevezetése engem személyesen is érintett, hiszen családom német nemzetiségű. Kitelepítés, Recsk, kényszerű asszimiláció, ezek mind részei a családom történetének. Azonban a német nyelv, mint általános nyelv,

az asztalos szakmában is jelen van, nagyon sok kifejezés mindig is sváb volt, és az is maradt, és én ma is így tanítom, hiába van rá magyar szó. Pl.: vinkli, collstock, steller, subler... Sőt, a hozzánk látogató lengyel diákok is értik ezeket a kifejezéseket. Kollégám a nyáron német iskolában volt nyári gyakorlaton és egy teljes szakmai szótárral jött haza. Ezek a szavak évszázadok óta semmit nem változtak, így tanultam nagyapámtól a nút-féder kötést itt, mint bárki ott Németországban. Az asztalosok német nyelvi kifejezései szerintem egyetemes kultúr kincsek. Ma az angol kezd hasonlónak válni, számomra ez idegen, de a vendég török gyerekek értik.

Az 1960-as új metódus, szaktantermek szakosított iskolák a kiemelkedő tehetségű tanulók felkarolásával az ipari innovációt segítették elő. Ma is vannak zene, tánc, testnevelés, reál... tagozatos általános iskolák, igen jónak tartanám, ha lenne **munkatagozatos általános iskolánk** is. A kétkezi munka mindig is érték volt és az is marad. Tanulóik rendszeresen részt vesznek a World Skills versenyeken, jó eredménnyel. Más országokban rendszerszintű folyamat egy verseny felkészítés, nálunk egyéni. Koreában asztalos (és más szakmákban is) akadémiák vannak, ahol kisiskolás kortól erre készülnek a diákok. Ez ma fociakadémiákban már nálunk is létezik, milyen jó lenne faipari akadémia is.

Az 1984-es törvénynek volt ideológiája, szocialista eszménye, mint nevelési célkitűzés, ami osztályadalmi szinten egyértelmű volt. Ma a liberális krízis miatt nincs ilyen egyértelmű humanisztikus cél, inkább céltalanság az általános, ez szerintem még rosszabb. Ma még nem látom azt a markáns ideológiát világi szinten, ami célt adhatna a nevelésnek osztályadalmi egyetértéssel. Talán ilyen volt a nemzeti együttműködés nyilatkozata. Kell egy ethosz a világnak, ami a helyére rendezi ezt az átmeneti kort.

Alsóórs az 1980-90-es években, Dr. Galambos Ferenc Iréneusz példája: a keresztény gondolkodásban benne van az a tudat, hogy igazi tartós értékes életgyümölcsök (kvázi közös erények) csak valakinek a személyes életáldozatának árán valósulnak meg. A „génusz loci”, ami készíti az embert egy közösség identitásának felvállalására, ahogy egykor Rómáért egy légiós meg tudott halni a harcban és egy szenátor tudott élni békében nem önmagáért, Rómáért, egy ideáért, világlátásért, kultúráért, birodalomért. Ez az európai ethosz kell ismét.

3.Majer Ildikó: Óvodai nevelésünk

A pps. diák jellegzetesen XXI. századi információ hordozók, sok előnnyel és hátránnyal. A diákon bemutatott játékok szerintem igen jók, a szabályjátékok nagyon kellene, a rendszeres életvitelre szoktatás az önfegyelem, a kitartás, koncentráció, belső igény a minőségre már ekkor fontos. Sajnos hozzánk úgy érkezik a gyerekek többsége, hogy a térlátásuk és a mozgáskoordinációjuk siralmasan fejletlen. Sőt úgy néz ki, hogy ezek az alapkészségek-adottságok nem is pótolhatók, legalábbis arra a szintre, amire a szakmához szükség van. Idősebb kollégáim szerint ez a sok TV miatt van, a folytonos ücsörgés a mozgást

gátolja, és a képernyőn mindent síkban látnak. Számomra ez egyértelműen az anyai depriváció miatt van. A végeredmény, hogy egy vetületi ábrát nem tudnak elképzelni, a térbeli mintát pedig nem tudják lerajzolni. Enélkül pedig nem tudunk szakmát tanítani. Régebben használtunk kivetítőt rajzokhoz, ma már nem, egyrészt az állókép unalmas, a telefon is érdekesebb játék, másrészt a készterméket inkább kézbe kell adni és minden irányból megmérni, körberajzolni, hogy ezt a váltást begyakorolják. A mozgáskoordináció már nehezebb dolog, Pl.: aki 9. osztály végéig nem tud összehangoltan járni, nyúlni, megfogni, azt nem engedhetjük gépekkel dolgozni a balesetveszély miatt. A fényképek egyébként jók, minden évben minden csoportomat lefényképezem és egy mappába elteszem, őrzöm „mint hulló tárgyakat a föld”, ballagás előtt meg szoktam mutatni a diákoknak. Ez tanulságos nekik is és nekem is.

4. Szereted a sportot? (óravázlat)

A mozgáskészség, az izomzat és csontozat fejlettsége nálunk jelentős követelmény. A mozgás egy gyereknek önmagában is testi örömforrás, életigenlés, a nagyobbaknak a munka ilyen, az alkotás vágya is hasonló ehhez, pl. legózás. Sajnos hozzánk néhány olyan fiatal is érkezik, aki teljesen passzív, letargikus, depresszív állapotban él huzamosabb ideje. A telefon állandó bambulása pedig általános. A munka, az alkotás, a mozgás öröme felszabadultsága ma már ritka. A munkatársaim szerint ez nem volt így 15 éve, nagyon gyors a változás. Szerintük néhány gyerek 14 éves korára leküzdte magát arra a szintre, hogy nem csak középiskolára, de még az önálló életre is alkalmatlan. Sem cél, sem erőfeszítés, se kitartás nincs de van számos szenvedélybetegség: cigaretta, telefon, szex, drog... és valami érthetetlen gyűlölet az iskola iránt. Ezért a talkshow jellegű vita mindennapos feladat, hogy rávegyem valahogy a munkára őket. Mivel személyesen is hasonló krízisen mentem át, tudom, hogy a legbiztosabb gyógyír a kemény, izzadságos munka erre. A hagyományos ORA ET LABORA módszerénél jobbat még nem találtak ki.

5. Őszi kirándulás, játékos gyűjtemény.

A begyakorlás, bevésés folyamatában a több dimenziós ismétlés és feldolgozás folytonos újításokat igényel tőlem is.

Hasonló feladat zajlik nálunk, amikor az alapvető eszközök, anyagok, szerszámok nevét kell megtanítanunk. Diktálás a füzetbe, a félreérthető szavakat felírom a táblára, mindegyik szerszám megtapintása körbeforgatása, használat bemutatása, van amit becsukott szemmel is fel kell tudni ismerni. Arról már lemondtam, hogy ezzel a memoriterkészséget fejlesszem, csak a szaknyelv elsajátítása maradt. Az biztos, hogy az egyszeri dolgozatírás ellenőrzésnek kevés, az legfeljebb motivációs eszköznek jó. Nagyon sokat kell ismétlni.

6. Szeretem az élet hajnali dalát... (óravázlat)

A szakmai nyelv a diákoknak új világ. Sajnos a hétköznapi beszéd egyre silányabb és trágárabb, néhány kötőszóval el tudnak beszélgetni a fiatalok. Ez önmagában is kevés alap ahhoz, hogy ráépítsük a szakmai nyelvet. Gyakran kell nekem is szándékosan választékosan beszélni és a nem hétköznapi szavakat kihangsúlyozottan ismételni-isméltetni. Pl.: a csinálni szó az általános, de az elkészíteni, elvégezni, létrehozni, nagyon ritkák. Ezek a szavak azért szükségesek, mert egy-egy munkafolyamatot másképpen nevezünk el, jellegéből adódóan, és a biztonságos munkához szükséges a precíz megjelölés. Pl. a fűrészelésnél, a forgácsolás, szeletelés-darabolás, a gyalulásnál hasítás, vagy metszés, az esztergálásnál a hántolás vagy a leszúrás – leválasztás egészen más megmunkálást fejez ki. Vagy a rakatolás - összeállítás vagy a táblásítás - tömbösítés teljesen más technológiát és gépeket igényelnek. Mindezt nem lehet a kisípolható szavakra építeni.

7. A tihanyi visszhang feldolgozása

Egy tananyag feldolgozása szerintem annál jobb, minél részletesebb, élményszerű, sok mindenhez kötődő, és minél személyesebb. Iskolánk honlapján számos videón látható, hogyan kell egy egyszerű fakötést elkészíteni. Ezeket a videókat mindig ajánljuk az érdeklődőknek, szülőknek, vendégeknek, a tanulóknak nem, nekik a you tube-on elérhető, másokat bemutató videókat ajánljuk. Ezekből egyébként már annyi jó minőségű van, hogy egymás között „you tube – akadémiának” hívjuk ezeket és mi is ebből tanulunk, pl.: szegmentált tányér esztergálása horizontális szánnal – Saját tanulóinknak viszont mindig bemutatjuk a fakötés elkészítését, elejétől a végéig, aprólékosan, szakmai trükkökkel együtt, a jellegzetes baleset veszélyes helyzetekkel, segédeszközökkel. Szoktam mondani, hogy még a mozdulataimat is figyeljék, ahogyan megfogok egy vésőt, ahogyan leteszek egy fűrészre vagy tolok egy gyalut, mert ez a szakma. Minden mozdulat, testtartás fontos, a beállítás, a lépés, előrehajlás lendülethez, olyan ez mint egy tánc.

Ezeket a mozdulatsorokat kell elsajátítani. Nagyon sokszor a bemutató után az egyéni munkánál oda kell menni és megfogni a kezét a gyereknek és vezetni a mozdulatát. Sokszor átkarolva a teljes testmozgást irányítva. A mentor tanárom ezért többször került kínos helyzetbe néhány „érzékeny „fiúval, vagy akkor, amikor lány is volt az osztályban. Mindenesetre, ha ez jól sikerül, akkor egyedülálló élményt ad, igazi mester-tanítvány viszonyt hoz létre.

8. Falusi Porta Tanoda program

Az ötlet nagyon jó, és biztos, hogy szükség is van rá. Jómagam már több mint 10 éve javasoltam hasonló fejlesztést a gyermekotthonban. Sajnos rossz szóhasználat miatt

nem sikerült. A kis cigány gyerekek nyári „építőtábor” jellegű foglalkozását úgy fejeztem ki, hogy munkatábor, ezt a vezetők félreértették, és konfliktus robbant ki emiatt. Természetesen engem a faipar szemszögéből érdekel a dolog.

A fa útja tematika, az erdőtől a lakásbútorig. A szakmai tematikát tanítjuk az elsődleges ffeldolgozástól – a hulladékgyűjtésig, mint üzemi technológiát. Időnként el is szoktunk menni üzemlátogatásra is, ami általában jól sikerül. Az ősszel kollegáim néhány diákkal voltak Ausztriában meglátogatni egy gyárat és faipari iskolaközpontot. Ebben az iskolában ezt a teljes feldolgozást valósították meg. Minden munkafolyamatot egy komplexumba hoztak össze. Jó lenne, ha hazánkban is lenne legalább egy az országban, ahol a faipar teljes spektrumát be lehetne mutatni. Ezzel reklámozhatná magát a faipart és a kétféle munkát is. Ez talán nem áll messze az erdő pedagógiától.

9. Borbély Károly: A keresztút aranya

Az órai kérdés az volt, hogy keressük a gonosz felbukkanását az írásban. Szó szerint a 3. oldalon, már az első mondatban megtalálhatjuk. Tartalom szerint azonban az 5. oldalon az alkotó elárulja, hogy szerinte nem Jézus a főszereplő, hanem a gonoszság parádéja, ahogyan elbánik Jézussal.

Számomra egy mondata vált fontossá a 2. oldalon. Az alkotás alapvetően az ember önnevelése. Ezzel tökéletesen egyetértek. Az egész munka jellegzetessége az, hogy nem csak kifelé hat, hanem befelé a munkásra is. Év elején szoktam mondani a gyerekeknek, hogy egy ékszerész iskolában csiszolatlan gyémántok vannak, egy faipari iskolában faragatlan tuskók, és mindenkinek magán is múlik, hogy ki tudok-e hozni belőle egy remekművet vagy bárdolatlan marad. Erre a célra mindig oda van készítve egy göcsörtös, repedt tuskó, amit nagyon nehéz megmunkálni – mégis kell – ezt szoktam mutogatni. Néha szembeítem ezzel a fiúkat, ne maradjanak torzók, a falon lóg egy szép barokk stílusú faragvány, ez az ellenpélda, ezek által néha rákérdezek, hogy kit milyen fából faragtak.

Valóban egy igazi faműves remekmunka pl.: barokk szekrény, szobor az már nemcsak technológiai kérdés, az már művészet is. Egy asztalos fából készíthet bölcst és koporsót is és keresztet is.

10. Sági Zoltán: Megtévesztés, félrevezetés

Az írás sokféle szempontból bemutatja a hazugságot, és elég tág értelmezési keretet ad a témának. Erkölcszociológiai szempontból lehet ezen vitázni, azonban a nevelés szempontjából elég egyértelműen jelzi, hogy minden élethelyzetben mindenféle kommunikációs módon igaznak kellene lenniük. Aki nevel, az, ha akarja, ha nem, akkor is mintaadó szerepkörben van. Ahhoz, hogy a nevelés üzenete átadható legyen,

ténylegesen hiteles, értékközvetítő ahhoz elengedhetetlen az odafigyelés erre a fajta őszinteségre, hitelességre. Igaz, hogy rossz értékeket is lehet hatékonyan közvetíteni, ha teljes meggyőződéssel mondja valaki. Ezekkel az eszközökkel egy nevelőnek tudnia kell bánnia, igaz nem lehet egy manipulátor, diktátor, de mint eszköz felhasználható. A gyerekek testbeszéde is nagyon jól érthető, és sokat elárul, bármit hazudoznak összevissza. Pl. A hétfő reggel vörös karikás szemmel érkező gyerekről tudom, hogy szombat éjjel merev részeg volt a meccs után.